

Referanser:

Arkivsak: 20/01358-38

Gravferdsliturgien - innspill til revisjonsarbeidet

Sammendrag

Bispemøtet har gitt sin tilslutning til at Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) utarbeider forslag til revidert ordning for gravferd og alminnelige bestemmelser. I sitt vedtak gir Bispemøtet uttrykk for at det er ønskelig å invitere NFG til en felles drøfting for revisjonsarbeidet.

NFG er invitert til Bispemøtet og deltar i samtalen om dette. Seniorrådgiver Mathias Gillebo vil innledningsvis holde en presentasjon av forskningsrapporten «Forhandlinger ved graven».

Forslag til vedtak

Bispemøtet takker Nemnd for gudstjenesteliv for samtalen.

Bispemøtet mener at det i revisjonsarbeidet av gravferdsliturgien vil være viktig å:

- 1.
- 2.

Saksorientering

Bakgrunn

Gravferden er den kirkelige handlingen der Den norske kirke møter den største bredden av befolkningen, og gravferdsliturgien er trolig den liturgien som benyttes oftest. Mange mennesker møter gravferdsliturgien i løpet av et år, og den skal romme både døden, livet,

troen og håpet. Gravferdsliturgien vi i dag benytter ble sist revidert i 2003. Slik liturgien i dag fremstår har den mange kvaliteter.

Vi har en god gravferdsliturgi som skaper gode rammer for en avskjed. Gjennom gravferdsliturgien gis det mulighet til å forkynne evangeliet til trøst og håp for de sørgende. Liturgien som i dag benyttes har også mange valgmuligheter som kan benyttes for å gjøre gravferden personlig og stedegen. I god dialog med prest, musiker og gravferdsbyrå vil det kunne forrettes gravferder som tar pårørendes ønsker på alvor. Med dette som bakteppe kan det innledningsvis være nødvendig å drøfte hvor omfattende det videre revisjonsarbeidet bør være. For mange er det forutsigbare i gravferdsliturgien vi i dag har av stor betydning og verdi. Dette gjelder både kirkelig betjening, men også pårørende og byrå som har en tydelig ramme og liturgi å forholde seg til.

Musikken er også en viktig del av kirkens arbeid med gravferd. Den siste avskjeden følges blant annet av musikken og kirkens mange kirkemusikere bidrar til et godt og mangfoldig gravferdstilbud i vår kirke.

Ifølge en medlemsundersøkelse fra 2023 hadde 44 % av respondentene deltatt i en kirkelig gravferd de siste 12 månedene. Opinions spørreundersøkelse viser at færre personer under 40 år ønsker kirkelig gravferd for sine nærmeste, men kun 26 % oppgir seremonien i kirken som grunnen til dette ønsket. Forskning fra MF vitenskapelig høyskole, viser at Den norske kirke ofte mislykkes i å formidle hensikten bak dagens gravferdsordning. Det er ofte byråene som formidler informasjonen til pårørende først. Rapporten indikerer også manglende enhetlig strategi i møte med ulike gravferdspraksiser, noe som fører til uforutsigbare praksiser og forskjellsbehandling nasjonalt og lokalt.

Det er en økende tendens blant pårørende til å ta aktivt eierskap til seremonien og ønske mer personlig involvering. Ønsket om en "mindre kristen" seremoni er også merkbart, selv om det ikke nødvendigvis sammenfaller med ønsket om personlighet. Musikken spiller en sentral rolle i å tydeliggjøre avdødes personlighet, og pårørende ønsker ofte en seremoni som hedrer den avdøde på en personlig måte.

Siste revisjon av liturgi for gravferd ble gjennomført for 21 år siden, i 2003. En liturgi som benyttes så mye og så ofte bør være oppdatert og harmonere med både samfunnets og brukeres behov, samtidig som den holder fast ved kirkens tradisjon og lære.

Det påpekes behovet for en revisjon av ordningen for gravferd, spesielt med søkelys på liturgi, minneord, preken og musikk. Revideringen bør ta hensyn til samfunnsutviklingen og befolkningens synkende kunnskap om og forberedelse på død og gravferd. Målet er å ivareta Den norske kirkes rolle som Norges folkekirke, samtidig som man tilpasser seg endrede behov og forventninger i samfunnet.

Bispemøtet vedtok i februar 2024 følgende (BM 14/24):

Igangsetting av liturgisak for gravferdsliturgien

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet gir sin tilslutning til at Nemnd for gudstjenesteliv utarbeider forslag til revidert ordning for gravferd og alminnelige bestemmelser.

Bispemøtet gir sin tilslutning til at saken behandles etter regler for saksbehandling i liturgisaker, kapittel 2.

Bispemøtet fastholder en fremdrift med sikte på behandling i Kirkemøtet i 2027.

Bispemøtet inviterer Nemnd for gudstjenesteliv til felles drøfting om retning for revisjonsarbeidet.

Som innledning til denne saken har NFG drøftet momenter det kan være aktuelt å løfte inn i samtalen med Bispemøtet.

NFG vedtak 29/24 Revisjon av gravferdsliturgi, igangsetting

- *Nemnd for gudstjenesteliv har samtalt om den forestående revisjonen av gravferdsliturgien.*

Noen punkter fra samtalen er:

- *Den nyeste utgaven av Tidsskrift for Praktisk teologi har gravferd som tema.*
- *Det bør ikke være et mål for kirken å gravlegge flest mulig! Som kirke er det viktig at vi gravlegger på en god måte, ikke at tallet på gravferder er høyt.*
- *Vi må jobbe med gravferden som en kristen gravferd.*
- *Gravferdsbyråene har en viktig rolle når det kommer til valg av seremoni. Hva betyr «gudstjenestelig karakter»? Betyr dette at gudstjenesten skal være ramme og grunnstruktur i en gravferd?*
- *Musikk*
 - *Musikken spiller en stor rolle i arbeidet med gravferd og dette reiser mange viktige og prinsipielle spørsmål for kirken – og for nemndas arbeid med liturgien.*
 - *Gravferden er også et «musikalsk minneord»*
 - *Mennesker bruker musikken for å forstå sitt eget liv og å regulere følelser.*
 - *Det er ikke opplagt at det alltid er billigere med avspilt musikk*
 - *Spørsmålet om rettigheter til musikken må avklares.*
 - *Spørsmålet om musikk er komplisert. Det er ikke mer kristelig å spille orgel enn å spille en plate med Mahalia Jackson.*

Seniorrådgiver Mathias Gillebo innledet til samtalen med NFG, og stilte avslutningsvis disse spørsmålene til revisjonsarbeidet:

Kirken strever med å kommunisere godt om dobbeltheten/ellipsen i gravferden mellom det personlige og det ferdige formularet; det karakteristiske ved avdøde og det som bærer uavhengig av hvem avdøde var og hvem de pårørende er; det unike og det sosialdemokratiserende/utjevne. For mange fremstår liturgien som en rigid grensesetting mot et personlig uttrykk:

- *Hvordan kan liturgien tydeliggjøre muligheten for og det positive i dobbeltheten personlig-ordo, i selve ritualet, og i kommunikasjon om den i møte med pårørende?*

Trossamfunn, befolkning og samfunnet prøver å finne nye måter å forholde seg til overgangsfaser og viktige hendelser i livet, og hvordan ritualer kan være bindevev i samfunnet:

- *Hvordan kan liturgien møte utvikling i befolkningens behov for overgangsriter, og hvordan ivareta og utvikle gravferdsritualet som bindevev i lokalsamfunnet?*

Spontan ritualisering ved kriser skjer ofte i kirker, uten ord, men med musikk. Ikke gitt at ny gravferd skal ha «gudstjenestlig karakter»:

- *Hvordan kan musikk virkelig integreres i gravferdsordningen som deltakelse i, fortolkning og utøvelse av seremonien? På måter som åpner for annen meningsskaping i tillegg til den verbale og narrative, som ofte henfaller til frelsehistorie-logikk?*

Revideringsarbeidet bør baseres på oppdatert kunnskap om samfunnsutviklingen, ta høyde for at befolkningens kunnskap om og forberedelse på død og gravferdsprosessen er synkende, og at liturgien vil gjøres i et livssynsåpent samfunn:

- *I hvilken grad og hvordan kan gravferdsordningen ivareta Dnks oppdrag som Norges folkekirke på en måte som tjener bredden av befolkningen (ikke bare medlemmer eller de som har en trosmessig tilknytning), samtidig som ordningen skal fortolke og praktisere betydningen av et kristent budskap i møte med døden?*

Økonomiske/administrative konsekvenser

Skriv inn teksten her